

Tvångsyatzy

Tvångsyatzy. Man avverkade protokollet uppifrån och ner. Först ettorna, sen tvåorna; efter ett par tog man ofta inte ett enda poäng innan chans.

Nicke brukade tänka på stafetten i längdskidåkning, en omständlig och utdragen tävling som gjorts gastkramande och dramatisk. De tävlande flåsade sida vid sida, ingen behövde summera resultaten efteråt och läsa upp dem med högtidlig röst. Det som kunde fördärva alltihop var om någon fick bonus, det försprånget var för det mesta omöjligt att hämta in; då var spänningen över och omgången avgjord halvvägs. Det hade bara hänt en enda gång, då Zippo lyckats slå fem sexor på beställning. Det var en scen som alla på Banankompaniet mindes länge efteråt: Zippos dubbla V-tecken och barnsligt triumferande flin, killarnas applåder och jubel som ekade mellan fikarummets kala väggar, Tóth, Stickkan och Ludde som roat lyft huvudena från sina V75-kuponger borta vid de fast anställdas bord.

Dag ut och dag in satt de där och spelade. De bar gula t-shirts med Chiquitamärket på bröstet och texten MINERALER, VITAMINER, FIBRER på ryggen. Tröjornas framsidor och låren på deras jeans var blåfärgade av trycket som

skavdes av från banankartongerna de ägnade dagarna åt att kånka. Utanför var det höst, regnet piskade mot fönstren, vindkårnarna gick mellan Frihamnens lagerlokaler. Genom vattnet på rutorna syntes lastkranarna vid hamnbassängen, höghuset i Larsberg på andra sidan Lilla Värtan, färjetermi- nalen på motsatta kajen där Estlinebåtarna låg och gungade. Och inne hos dem i värmen hängde reklamplakat där snygga brudar med stora bröst och banankorgar på huvudena sväng- de med höfterna i tropiska miljöer (Mange hade ritat dit en pratbubbla på en av dem: »FUCK ME, FREDRIKSSON!«). En gammal världskarta med överskriften FRUIT MAP OF THE WORLD demonstrerade med symboler var alla frukter kom ifrån: ananas från Malaya, bananer från Formosa, Guld- kusten och Belgiska Kongo. I det övre hörnet hade nån tej- pat upp en tidningsrubrik: »STIG FÅR LIVSTID I THAI- LAND«.

Och i fönsterkarmen rosslade en gammal kaffekokare bred- vid travar av buckliga Clay Allison Sexy Western och en kas- settradio som brukade spela Beck:

I'm a loser baby ... so why don't you kill me?

Förutom Nicke var det Mange och Zippo. Det fanns andra också: pundare och polacker, studenter och alksisar, folk som kommit från Tillfälliga arbetsförmedlingen och sådana som fått tips av kompisar. Men ingen hade stannat så länge att de tagit sig in i tvångsyatzyn. Nicke, Mange och Zippo var de

enda som varit på Banankompaniet längre än några veckor. De hade stått tillsammans och lossat den våren när nyheten kom om Kurt Cobains död och Radio Bandit spelade »Everybody hurts« med R.E.M., de hade lyssnat förstummat när Charles Bukowski tog ner skylten bara veckan efter. Fan, vad var det som hände liksom, alla bara dog? Mange och Zippo hade skakat på huvudena, sorgset strukit sina omsorgsfullt odlade frisyrrer.

De där frisyrrerna över yatzyn i fikarummet. Mange hade långt hårdrockshår med benan som ett tunt blont snitt i mitten, Zippo en raggaraktig brylkrämsfrisyr som ville signalera arbetarklass och Söder. Zippo diggade Ekelöf, Elvis och Winaona Ryder, han var son till en dramapedagog och uppvuxen med Dagens Nyheters kulturbilaga, han var revolutionär kommunist och stod i Bajenklacken. Han och Mange var uppvuxna på Lidingö, men hade odlat en proletär stil som skulle skilja dem från deras grundskolekamrater. Att jobba på Banankompaniet var en del av samma projekt, något som gav dem tillfälle att umgås med äkta trasproletärer, att röka på med gamle fångelsekunden Ludde bakom containern vid hamnbassängen, att med tindrande ögon lyssna på dennes historier om kioskrån och butiksstölder.

Nicke kände sig gammal i sällskapet. Han irriterade sig på ungdomarna, störde sig på deras choser och pretentioner samtidigt som han avundades dem. I deras självbedrägerier fanns en frihet som han hade förlorat. Han högg käft med dem om de gamla bluesgubbarna som Beck samplat och som de naivt erkände att de aldrig hört talas om. »Sonny Boy

Williamson?» « Han tog med »Pop«-nummer där Lennart Persson skrivit om Elmore James; de lånade artigt med sig dem hem och lämnade tillbaka dem olästa. Med äkta entusiasm kunde de lyssna på en Blind Willie McTell-låt när han tog med sig en C-90-kassett från Malmötiden: Fan, han är ju grym. Väluppfostrade var de ändå. Fast det fick honom att känna sig som nån kufisk musikleklärarfigur med fett hår och ocoola brillor och misstänka att de fnissade bakom hans rygg när han lämnat rummet. Fan, han var ju bara tjugosju. Som Kurt Cobain. Som Jim Morrison. Som Robert Johnson.

Varje morgon delade de upp sig i två grupper. Två man ut i vagnen till Lappen, fyra upp till ovanvåningen för att ta emot banankartongerna som kom med tåget från Göteborg. Här i Stockholms frihamn lastades de om från storpall till Europapallar för att sedan ligga till sig i Banankompaniets mogningsrum. Lappen och hans gubbar lastade ur vagnen, lådorna åkte på rullband upp till ovanvåningen och där stod Nicke och tre andra daganställda i ett skitigt litet lossningsrum där brunt isoleringsmaterial tittade fram ur hålen i väggen. Kartongerna lastades på pallar som Ludde hämtade med truck. De stod där i en frän och stickig lukt av smörjolja och bränt gummi från drivremmar och truckar, av snus och utsvettade bakfyllor, av ruttna bananer och omogna bananer och det kemiska medlet som skulle skydda bananerna från mögelsvamp och parasiter («THIS FRUIT IS TREATED WITH THIABENDAZOLE»). Var dag efter jobbet snöt de svart snor ur näsan. Var eftermiddag köade de utanför Stickans kontor med väggar av frostat glas, kvitterade ut sina 150

eller 200 spänn och satte kryss bredvid namnteckningen om de ville komma tillbaka nästa dag.

För Lappen var detta hans liv. Var dag gick han till fots till jobbet och tillbaka, köpte två folköl i närbutiken på Tegelluddsvägen precis utanför Frihamnens portar, sedan en Rosita på Systemet i Fältöversten, ytterligare en Rosita på Systemet på Medborgarplatsen, så hem till Monumentet vid Skanstull med tomma fickor och så började det om nästa dag.

För Mange och Zippo var det en utflykt i sidled, ett litet snedsteg över Lilla Värtan från föräldrahemmen på Lidingö, hela tiden i den trygga vetskapen att de kunde ta klivet tillbaka så fort de ville.

Och för Nicke?

För Nicke var det tvångsyatzy. Ettor först, tvåor sen, uppifrån och ner. Jobba, cykla till KB, sköta uppsattsseminarierna, syssla med bilarna på kvällen. Så ville han ha sitt liv just nu och så såg hans liv ut.

Innan den där båten sjönk och Jonny dök upp.

Human stuff

Mange stod vid fönstret med näsan tryckt mot rutan. Egentligen borde han skaffa glasögon, men han hade väl kommit fram till att det var ocool. Att det inte passade ihop med Sepulturatröjan, det vita ansiktet, det axellånga håret. Mange ville ha ett utseende som platsade i historier om ond, bråd död, fast han i det här ögonblicket mest såg ut som en liten kille som fått höra om en bilkrasch nere på byn och sprungit ner till olycksplatsen. Upphetsad över att få vara med om någonting han inte kunde förstå innebörden av. Ett ryckigt flin gick över ansiktet på honom när han vände sig om för att rapportera.

Det är hur mycket folk som helst där borta.

Anhöriga, sa Zippo. Jag läste att de tar hit dem allesammans. De var ju från hela landet. Alla städerskorna på ett helt kontor i Västerås liksom. Det sakkunniga tonfallet var hans sätt att dölja samma upphetsning, men Nicke hörde den ändå. Det var småkillar han jobbade med. De hade befunnit sig i det tillståndet ända sedan de kommit till Banankompaniet på tisdagsmorgonen, mötts av flaggan på halv stång och nyheterna på radion, insett att deras arbetsplats befann sig mitt i centrum för en nationell katastrof. Det irriterade Nicke,

gjorde honom oresonligt uppretad på ett sätt han inte helt förstod.

Han hade själv ställt sig vid fönstret tidigare under rasten. Han hade kikat bort mot Estlineterminalen och sett myllret av människor framför den långa, låga lokalen. Blåsten och avståndet svalde alla ljud och det var som nyhetsbilder på en tv där volymen var nerskruvad. Men hans instinkt var att slå ifrån sig nyhetsbilderna, blockera detaljerna i rapporteringen. Någons hyttkamrat som låst in sig på toaletten när färjan börjat sjunka. En flicka i underbyxor som frusit ihjäl i livräddningsflotten. Inget han ville tänka på, inget han ville veta.

Här kommer en taxi till, sa Mange och skrattade nervöst.

Kom nu och sätt dig, för fan! fräste Nicke. Ska vi spela innan rasten är slut, eller?

Han blev själv förvånad över ilskan i sin röst. Mange vände sig om och såg häpet på honom; han var trots allt en känslig kille. Nicke reste sig upp och gick fram till honom vid fönstret, i något slags obestämt syfte att släta över sitt utbrott. Eller kände han på sig vad han skulle få se? Det var sånt han funderade över efteråt. Han ställde sig bredvid Mange, tittrade ut genom fönstret, noterade att en man kom gående mot dem.

Jamen, det var en skön snubbe, sa Mange.

Jonny kom längs hamnbassängen, med Lantmännens silo bakom sig, förbi pollarna och den stora roströda containern. Samma cowboyboots som han brukade bära i Malmö, samma

lediga men ändå målmedvetna sätt att röra sig genom snedregnet och kastbyarna. Samma läderjacka; *den* läderjackan. Men också det melankoliska ansiktsuttryck som han kunde släppa fram i ögonblick när han trodde sig osedd. Det som kunde tillhöra en ledsen pojke. Jonny Gran gick där i regnet som om han var vilse, som om han letade efter vägen hem.

Någon kom ett par steg bakom Jonny, en fetlagd typ som såg ut att ha det kämpigt i blåsten och som släpade på någonting som såg väldigt tungt ut. Jonny vände sig om och sa något, med ett ansiktsuttryck som blixtnabbt hade hunnit slå om och bli otåligt, fordrande. Så mycket var han sig lik.

Nicke hade genomlevt det här ögonblicket många gånger i sina drömmar, men det var inte som han föreställt sig. Han sprang inte upp från en stol som slog i golvet bakom honom, han flydde inte mot lastbryggan för att komma undan den vägen. Istället tänkte han lugnt att han måste gå Jonny till mötes. Att det var viktigt för honom själv på något sätt. Han gick ut ur fikarummet, nerför den lilla trappan bredvid omklädningsrummet, han sköt upp ståldörren mot blåsten och steg ut på parkeringsplatsen.

Tjena, Kingen, sa han. Hundra år sen.

Tjena, Långjävel, sa Jonny. Fan att du inte kan stå i telefonkatalogen som en normal människa.

Han stannade upp och nickade mot Nicke. De stod stilla båda två.

Nån utmaning ska du väl ha, sa Nicke. Visste jag väl att du skulle hitta mig ändå.

Yrkesrutin. DAFA.

Åh, fan.

Ny tystnad. Nej, det var inte så illa som man hade kunnat frukta. Om han hade kommit hit för att göra upp så hade det redan märkts. Istället fanns det något nästan generat över hans sätt att förklara sig.

Ringde varenda nummer som hade samma adress som du och till sist var det en som svarade. En tjej. Hon visste var du jobbade och så visade det sig att det var precis här bredvid. Vilken slump, va?

Du är kungen av de coola, Fonz.

De omfamnade varandra. Det var det bästa sättet att undvika att se varandra i ögonen. Nicke stirrade ut i luften ovanför Jonnys huvud; Jonny tryckte till lite extra för att det i gengäld skulle märkas hur mycket starkare han var. Allt var som om de hade setts bara dagen innan. Jonny tog ett steg tillbaka och betraktade Nicke.

Sträck på dig, sa han. Fan, du har lika dålig hållning som vanligt. Det var något tillkämpat över hans försök att omedelbart koppla in i den gamla häcklande tonen mellan dem.

Den andre mannen kom till undsättning. Andfådd, rödblank i ögonen, med det tunna våta håret i testar över flintan. Han släpade på den sortens kompakta väska som brukade innehålla ett blåsinstrument eller ett elektriskt verktyg. Han stannade upp strax bredvid dem, tungt flåsande, och satte ifrån sig väskan på den våta asfalten. Till och med i blåsten från vattnet kände Nicke att han luktade sprit. Sånt märkte man om man själv inte druckit en droppe på fyra år. Det luktade om Jonny också.

Vad fan skulle du asa med dig den där för? sa Jonny. Gick bilderna inte fram?

Jo.

Var de nöjda?

Satt som pitten i Greta.

Bra. Jonny vände sig mot Nicke igen. Nicke, det här är Roland. Han är fotograf.

Fotografen lyfte handen till hälsning. Han hade satt sig på det låga träräcket som omgav parkeringsplatsen. Han måste bli våt om jeansbaken, men det verkade han inte bry sig om. Han bar loafers och korta randiga tunnstrumpor som lämnade en tumsbredd hårigt underben bart nedanför byxkanten. Han hade satt sig precis där en uppspikad registreringsskylt på räcket markerade förmannen Stickans parkeringsplats. Stickan använde den aldrig; nån sa att han hade skrotat sin bil. Regndroppet bildade ett pärlband i gruset precis under träräcket.

Så du är uppe för det där? sa Nicke till Jonny och gjorde en obestämd gest mot Estlineterminalen.

Jonny nickade.

Hur är det där borta?

Jonny slöt ögonen och skakade tyst på huvudet. Han vände sig till fotografen igen. Vad sa de mer?

Att de ville ha ännu mer. Mer human stuff. Fler anhöriga.

Ännu fler. Fy fan. Då måste vi tillbaka.

Fotografen tittade ut mot hamnbassängen och sa ingenting. Jonny pekade på väskan som han hade satt bredvid sig.

Då fattar jag ännu mindre varför du skulle släpa med den där skiten för?

Jag kan väl inte bara lämna den?

Vem i helvete skulle orka sno den?

Fotografen ryckte på axlarna. De stod där i blåsten. Nicke hade gått ut i bara t-shirten och ville gnugga sig om armarna, men han lät bli eftersom han inte ville visa Jonny att han frös. Han betraktade stålhattorna på sina skyddsskor.

Ok, då går vi tillbaka igen, sa Jonny. Jag tänkte ge dig det här. Han häktade av en liten ryggsäck som han haft över axeln och plockade fram någonting ur den. Nicke stirrade dumt innan han sträckte fram händerna för att ta emot.

Jag måste jobba, sa Jonny. Men sen tänkte jag att vi kunde ses. Är du ledig i helgen?

Ja, sa Nicke. *Jag är ledig varenda helg.* Det sa han inte.

Då så, sa Jonny och började gå tillbaka samma väg som han kommit. Jag hör av mig. När han passerade fotografen böjde han sig ner och tog tag i den tunga väskan, lyfte den utan att sakta av på takten och fortsatte att gå. Fotografen lyfte inte ett finger för att hindra honom. Han reste sig från räcknet, och gäspade som om han just vaknat från en eftermiddagslur i gräset. Pikétröjan gled upp över magen när han sträckte på sig. Nicke stod kvar. *Hur får du tag i mig?* ville han ropa. Men det kändes onödigt.

Vem var det där? frågade Mange när Nicke kom in igen. Alla stod upp i fikarummet, det var dags att lossa nästa vagn.

Gammal kompis till mig, sa Nicke.

Gammal kompis till dig? Han såg inte ut som nån bluesneger.

Nej, man ser det inte på honom. Men han har spelat med John Lee Hooker sen fyrtioalet.

Åh, fan. Och vad är det där? Knark?

Nicke tittade ner på det han höll i händerna. Kartongen var inslagen i en plastpåse från Malmborgs i Malmö och förseglad med isoleringstejp. Det såg enkelt ut, ändå för prydligt för att vara Jonnys verk. Plasten var slät, tejprensorna raka och snyggt avklippta. Hans namn stod textat med nätt handstil på tejpens. Annikas handstil.

Tyvärr inte.

Kom han hit bara för att ge dig det?

Nej, inte bara. Han är journalist. Han kom för Estonia.

Cool.

Fettot, vad släpade han på? frågade Zippo. Verkade tungt som fan.

Knark, sa Nicke.